

СТЬОБ ЯК МОВНА ПРАКТИКА СУЧАСНОГО ДЕІДЕОЛОГІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА

А.О. Євграфова

У статті розглядається стьоб як породжене соціальним контекстом явище, що потребує лінгвістичної інтерпретації та соціодискурсивної оцінки.

Ключові слова: стьоб, контекст, інтерпретація, дискурс.

Актуальність проблеми. Стьоб, розглянутий у мовному аспекті, можна дефініювати як стилістично маркований тип прагматичного мовлення з широкою конотативною палітрою, який обов'язково передбачає інтерпретативну спільноту.

Можливість появи стьобу (від 1) бити кого-н. або вдарити по чому-н. чимсь гнучким; хльостати, шмагати; 2) піддавати кого-, що-н. гострій критиці) [1, с. 467] має суспільні корені: «Система постійного пресингу і табування спричинила відсторонення суспільства від власної культури», «втому» суспільства від постійної напруженості, що оточує ці проблеми, і – як результат – «ескапізм», спробу вивільнення від тиску цих проблем шляхом адаптації до будь-яких місцевих чи імпортованих «полегшених» моделей [2, с. 97]. Ці слова О.Пахльовської, письменниці, культуролога, професора Римського університету «Ла Сап'енца», виголошені у 1990 р., звучать і сьогодні актуально. Авторка визначила «больові» точки. «Із втоми на табу, які раптом скасовуються, можуть постати найнепривабливіші моделі цинізму й вседозволеності; ця втома розвиває цінничний розум і моду на стьоб», – додає до цього Ж.Безп'ятчук [3]. Так що мода на стьоб породжена суспільством епохи скутого ідеологемами розуму, що знаходився під пресом табу.

Таким чином **актуальність** нашого дослідження визначається характером стьобу, що маніфестує собою таке мовне явище, актуалізація якого припадає на сучасність.

Постановка питання. Поняття «стьоб» є поширеним у певних колах: у середовищі журналістів, студентів, письменників – і пов'язане воно з використанням слова як способу створення жарту, іронії, глузування і т. п.

Дослідниця Л.Р. Савченко у статті «Стьоб як дискурсивний феномен масової комунікації» справедливо зазначає: «Стьоб як явище сучасності універсальний та неловимий у своїй онтологічній багатомірності: його можна виявити і у сфері наукового знання, і у сфері політики, і у сфері повсякденного життя. Опис об'єктів такого роду викликає певну методологічну трудність, часто важко визначити, де закінчується мистецтво, гумор, думка і де починається стьоб» [4, с.72].

У той самий час у вищезазначеній статті Л.Р. Савченко робиться спроба показати тло, на якому виникає стьоб, демонструється це явище, спираючись на приклади з Інтернету та на твори сучасних письменників.

Підкреслюється думка, що тотальна установка стьобу на самоутвердження того, хто обирає цей тип поведінки, реалізується у монолозі, хоча установка розрахована на сприймача. Це дає підстави Л.Р. Савченко стьоб назвати різновидом псевдокомунікації.

Стаття Л.Р. Савченко для нас була єдиним доступним спеціальним дослідженням стьобу, тому важко говорити про будь-який широкий діапазон штудіювань у цій сфері.

На наш погляд, є підстава розглядати стьоб в одному ряду із арго, жаргоном, сленгом, просторіччям; об'єднуючим фактором для них виступає наявність зниженої лексики. Порівняння цих лінгвістичних категорій дозволяють дійти висновку, що арго, жаргон, сленг мають нелітературну лексичну систему, становлять соціальний різновид мовлення, в той час як стьоб і просторіччя такими не є. Вони не є системними і чітко окресленими.

Різницю складають і призначення: арго – для конспіративних потреб; жаргон – для самоідентифікації соціальних груп; сленг – для створення стилістично зниженої синонімії в основному пейоративної конотації; стьоб- настанова на епатаж і культурний шок, яка має провокативний характер, спрямований на дискредитацію адресата; просторіччя – реальний засіб спілкування для певної групи людей, у художній літературі засіб індивідуалізації мовлення персонажа. Як окремі додаткові ознаки для арго, жаргону називають обмежену сферу побутування; для сленгу – своєрідну суспільну розвагу, «потужну, живу, вільну мовну стихію», для стьобу – наявність «антинорми» у мовній поведінці, провокативність (нахил до знуцання, глузування, збиткування, юродства); просторіччя відзначається відхиленням від мовної норми, грубуватістю, джерелом є усне мовлення неосвічених людей.

Таким чином, надійних критеріїв диференціації арго, жаргону, сленгу, стьобу, просторіччя поки що не існує. У той самий час усі ці «лінгвістичні поняття об'єднуються тим, що вони, по-перше, породжені певним середовищем, що робить їх соціально залежним від сфери побутування; по-друге, вони мають, з одного боку, наліт невимушеності, невибагливості у мовокористуванні, а з другого, – підлягають чіткому відбору лексики як інструменту «очуднення» і в той же час акцентуації тих понять, які є значущими для певного кола людей; по-третє, всі вони у масиві загальнонародної мови не є стилістично нейтральними, тому їх поява у будь-якому мовленні (усному чи писемному) створює стилістичний колорит» [5, с. 88].

Таким чином, можна констатувати відсутність значної кількості досліджень про стьоб і відповідно потребу у подальшому опрацюванні матеріалу на цю тему.

Стьоб визначається по-різному, оскільки не з'ясованою залишається сутність самого поняття: «з одного боку, це невинна манера шуткувати, підсміюватися з кого-, чого-, щоб інтимізувати спілкування, а з іншого боку, це крайня форма іронії» [4, с. 73].

Мабуть, у цьому діапазоні між жартом і глузуванням і слід шукати розгадку цього лінгвістичного явища.

Справа в тому, що жарт і глузування, з мовного погляду, – категорії стилістики, явища якої, як відомо, «важко описувати словами».

Ще раз слід наголосити, що мовні «вправи» на кшталт стьобу є штучно створеними з метою або розважати публіку, або гнівно щось засуджувати. І ця палітра почуттів, безперечно, є суб'єктивною лише у сприйнятті цих екзерсисів (ми не відкидаємо і несприйняття), в цілому. Мова йде саме про сприйняття цього матеріалу і свідоме намагання осмислити з мовностилістичного погляду.

Враховуючи канони лінгвістичного аналізу тексту, потрібно, мабуть, спочатку говорити про тематичне спрямування стьобового контексту і про джерела його знаходження.

Зібраний нами матеріал, що ілюструє явище, яке, на наш погляд, може бути віднесене до стьобу, це, по-перше, web-сторінки, друковані матеріали із газети «Україна молода. – 2007. – № 4 – 5 січня. – С.8», а по-друге, художні твори постмодерністського спрямування, що дає підстави стверджувати, що існує тенденція в друкованому слові до своєрідного бунту, протесту проти традицій, норм, чого б це не стосувалося (орфографії, мовного етикету, стандартів елітної літератури). Таке спрямування писаного слова, безперечно, розхитує мовні норми, ламає традиційні правила мовотворчості, що у той самий час збирає своїх прихильників, що дає право всі ці прояви розглядати в одному ряду з таким нововведенням, як, наприклад, флешмоби, суть яких полягає в зібранні в домовленому місці у визначений час груп людей, знайомих лише через віртуальне спілкування і вчинення ними якоїсь безвинної дурниці на кшталт кукурікання на одній нозі.

Ефект від цього «вар'ятства» разуючий: уявити реакцію перехожих на таке синхронне масове дійство не просто тому, хто сам бодай хоч раз не взяв у цьому участь.

Покукурікавши на одній нозі десять секунд, «утаємничені», наче нічого і не сталося, розходяться у власних справах, залишаючись з'єднаними і геть необтяжливими тенетами солідарності.

Психологи пояснюють практику флешмобів браком у «реальному» житті однодумців та перманентному перебуванні у заданих суспільством під власним сумлінням лещатах пристойності та належності. Флешмоб, власне, допомагає позбавлятися психічного стресу, релятивізує сувору однозначність щоденного життя людини [6, с.20].

Таким самим позірним жартуванням, намаганням виокремитися в буденному житті, як флешмоб, виглядає і стьоб, який теж шокує, висміює, проявляється як парадоксальна поведінка і мислення.

Змістова установка Інтернету на «стьоб без кордонів» та введення «антинорми» у мовленнєву поведінку розмиває межі між ігровими та неігровими (примітивними) формами, між естетично та стилістично осмисленим прийомом і характерологічними особливостями мовлення того чи іншого учасника «гри». Подібний тип поведінки може бути значущим тільки в межах визначеного жанрово оформленого завдання, відповідальність за яке несе автор. Саме ці обмеження і знімає Інтернет, у якому життя та гра не розрізняються [4, с.75].

Ті мовленнєві тексти із вищеперелічених, які ми опрацювали, тематично можна об'єднати у декілька груп з досить чіткою тематикою: орфографічна вправність, швидше за все невправність (це феномен «Превед, медвед!»); захист Великої Єдиної Русі (православний фашизм, антисемітизм та українофобство).

Суть феномену «Превед, медвед!» полягає у спеціальному порушенні орфографічних правил, демонстрації письма з помилками як можливість поглузувати, висміяти тих, хто не володіє нормами орфографії, а з іншого боку, потішитися з того, що подібне письмо стає своєрідним кодом для об'єднання тих, хто хотів, роблячи вправи з неграмотним письмом, таким чином проявити себе на «всенародних» конференціях в Інтернеті найбільш «просунутим» і бути зарахованим у ряди однодумців. Неграмотне письмо із будь-якими відхиленнями від норми, за яким, як правило, стоїть підліток, сприймається як еталон дотепності. Це дуже нагадує книгу для школярів М.В. Панова «И всё-таки она хороша! Рассказы о русской орфографии», у ній мова йде про вигадане місто Какографополь, де кожний пише, як йому заманеться, і з цього робиться один правильний висновок – лише дотримання правил вирішує всі

проблеми письма. Як підсумок у книзі М. Панова звучить думка: необхідно вчити правила, і кожний зможе писати зрозуміло, і ніхто не буде змушений здогадуватися, про що хотіла сказати та чи інша людина. Книга М. Панова написана щиро, несе в собі позитив. А ця сторінка «Превед, медвед!» навпаки провокує на свідоме написання з орфографічними помилками, підкреслюючи цим надмірне несприйняття, зневагу до формальних ознак бути однаковими (хоча б у письмі).

Феномен «Превед, медвед!» сприймається, на перший погляд, як непорозуміння, абсурд, жарг. Але з погляду здорового глузду не все видається таким необразливим і безвинним.

У функціональній стилістиці системність мовлення (диспозиція рівнів «стиль-жанр-текст») визначається не як поверхнево представлений набір специфічних мовних маркерів (для наукового стилю – терміни, наукова номенклатура і т.д., для офіційно-ділового стилю – мовне кліше, стандарт і т.п., для художнього – образні засоби мови та ін.), а як зумовлена екстралінгвістичними факторами і комунікативним задаванням вербалізована система, що структурує, моделює і формує стильову специфіку, взаємозв'язок у типологічно представленому тексті різнорівневих мовних одиниць та їх регулярно і специфічно представлених значень, звідси – перенесення акценту з традиційної дослідницької парадигми опису мовних ресурсів на інтерпретативний аналіз: якими мовними засобами, згідно з якими критеріями внутрішньої текстової зв'язності і далі – як конструюється текст / функціональний тип текстів [7, с.71]. Враховуючи зауваги дослідниці Л.У. Шевченко, ми намагатимемося здійснити філологічний аналіз окремих матеріалів, які, на наш погляд, є досить виразними для трактування явища стьоб.

Основною мішенню у газетних, журнальних та інтернет-виданнях (першоджерело – Інтернет!) стала тема, яка має виключно українське коріння та яскравий політичний підтекст. Феномен цього явища має назву «Доколе!».

Аналізуючи матеріали під назвою «Доколе!», О. Андрійчук відмічає «підкреслену експлуатацію чорносотенського стилю православістично-шовіністичних маразматиків, що став украї популярним на території Росії, України ... » [6, с. 20].

Основна тема, що хвилює дописувачів, – це утиски «руськоязичного населення». Легко знайти скиглення «істинно православних руських»: «Други моя! А замечали ли Вы, сколько людей ходит в бейсболках улицами? А ведь это верный знак агента ЦРУ! Особенно много в бейсболках ходит в Крыму. Не догадываетесь почему? А я вам скажу: это десант НАТО из Феодосии...».

Написані влучно й дотепно, ці волення про утиски часто сприймаються читачами за чисту монету. Так замість заперечувати, так би мовити, насправді ніяких утисків в Україні немає, краще додати розповідь про власний «досвід» гонінь. На цьому фоні з'являється образ Фофудья. Який вона має вигляд, ніхто не знає, вона часто змінює свій образ і, як індійське божество, має різні втілення. Проте всі знають, що вона відважна, справедлива і здатна кинути на захист російської культури і духовності у будь-який момент.

День і час появи Фофудьї зафіксовані точно – 1 березня 2006 року 10 годин 37 хвилин. Саме в цю священну хвилину в Інтернеті з'явилося повідомлення про те, що громадянин під псевдонімом Ноздреватенков запитав Петра Симоненко (орфографія оригіналу зберігається):

«Здравствуйте, я из Херсонской области, русский по национальности. Моей дочери в школе запретили носить такой атрибут русской культуры, как фофудья. Аргументировал это тем, что государственный язык – украинский. Хочу спросить, Петр Николаевич: Доколе?».

Жадібні до знання інтернет-користувачі вирішили з'ясувати, по-перше, дійсно доколе? І, по-друге, що таке фофудья. Фофудью довго шукали у тлумачних словниках, в енциклопедіях, намагаючись з'ясувати, що це таке. Нарешті більш детальне пояснення було знайдено у 82-томному Енциклопедичному словнику Ф.Брокгауза і І. Єфрона, де у 72-му томі на с. 447 можна прочитати: «Фофудья (застар.) – східна дорога тканина, із якої шився одяг. Як свідчить літопис, цар Леон (у 912р.) подарував Олеговим послам золото, паволоки і фофудьї. Наступне повідомлення про Ф. знаходимо у літописному оповіданні про перенесення мощей св. Кн. Бориса і Гліба, під 1115 р., коли кидали в народ шматками різних тканин, у тому числі і фофудьєю. Крім того, фофудья означала одяг, який відповідав європейському ефоду (amicum humerale), одягу первосвященика. За словами М.А. Максимовича, уже у XII ст. замість фофудьї стали використовувати оксамити...» (Т.72. – СПб., 1902. – 478 с. – С.447).

Отже, фофудья – це не тільки і не просто пасивний символ і атрибут російської культури. Її можна метати і таким чином, бити, разити, трошити ворогів. Незабаром в Інтернеті було організовано наукове товариство «Fofudja», присвячене вивченню і збереженню Фофудьї. Члени цього об'єднання називаються фофудьєлогами або фофудьєведами. До організації приєдналися «анонімні православні». З'явилась поема «Атомная Фофудья». Утворився таємний орган Святої Фофудьї і, до речі, з'ясувалось, що вона ще є і великомучениця. (За матеріалами сайту Известия РУ).

Зрозуміло, що сторінка написана тенденційно, як і всі подальші, де формуються «правила поведінки учасників співтовариства»:

1 Своїх не обіжать: ні злимъ, громкімъ словом, ні добримъ тіхімъ матомъ.

2 Не растекаться мислю по древу, ібо каждое поганое древо будетъ немедленно выкорчевано, высушено, сожжено і развеяно.

3 Решенія модераторовъ не обсуждать. Да і зачем їхъ обсуждать?

4 Не пазоріть почьотное званіе фофуьїста тупими жидобандеровськімі шутками.

5 Главное святое правило: проснулся, умылся, селъ за компьютер: пропіарь фофудью!!!

Це, так би мовити, організаційні засади товариства фофудьєлогів або фофудьєведів.

Абсолютно очевидна мішанина (суржик) в оформленні тексту, і це зроблено навмисно, про що свідчать «Прийнятіє сокращенія», де серед них І.З.Ж.Б.К – ізвініте за іпользование жидобандеровской клавиатури. Навіть набір літер на основі українського алфавіту викликає рішучий протест і ганебну характеристику.

Текст, який у подальшому буде проаналізований більш детально, розвиває цю тему неприязні до всього українського, «Апокрифи про Фофудью» – стаття із газети «Україна молода» – 2007. – 5 січня. – С.5. Автор – Арсеній Новокаїнов. Прізвище із прозорим підтекстом, мотивоване назвою заспокійливих ліків – новокаїн, який доволі часто застосовується у повсякденній лікарській практиці, і тому відоме широкому загалу.

Газета містить посилання на сайт в Інтернеті.

У цьому номері вміщено три апокрифи. До речі, апокрифи (грец. апокρυφος – таємний, прихований): 1) в епоху еллінізму – таємні книги, доступні жерцям; 2) у християнській релігії – книги, твори, що не ввійшли до складу біблійного канону, офіційно не визнані священними; 3) твори сумнівної вірогідності або невідомого походження [8, 102].

Виходячи із тлумачення слова, апокрифи (до речі, маловідомого у широкому вжитку) можна зразу ж робити висновок, що, швидше за все, все далі написане – це твори сумнівної вірогідності. У той самий час привертає увагу високомовний пишний стиль. Способи презентації подій – «визволення» минулого, архаїчна форма сприяє створенню історичного дискурсу. Зберігається, розвивається і трансформується культурна мовна спадщина в інтертексті. Імітується старовинний російський «слог» за рахунок старослов'янізмів (*писание, алчу, братіє* (збірна форма), *гоненія произрастают, отвратить*).

Широко вживаними є утворення з елементами старослав'янської мови (*возведьонная, воцерковленный, отрицающие*). Часто повторюються усталені словосполучення, типові для давньоруських текстів книжно-слов'янського типу. До таких можна віднести: *святая Русь, слог праведный, предаваться смеху и издевательствам, под страхом смерти лютотой, справедливости алчу, а не отмщения*.

Ці інкрустації архаїзованої лексики у демократично знижений стиль (*наша надьбожа, дитьо, засвістали, заулюлюкали, потешатся, несносна (жизнь), Москва-матушка*) розхитують стрункість (суголосність, гармонійність) стилю, роблячи його парадоксальним і дуже схожим на сатиричні твори XVII ст. («Калязинская челобитная», «О Шемякином суде» «О Ерше Ершовиче»). Це своєрідний еkleктичний стиль, безперечно, створений як засіб висміювання, сатири та гротеску.

Апокриф перший, написаний від імені «істинно русского патриота» Ільї Ноздреватенкова», називається «Плач уніженого і оскорбленого» є натяком на назву роману Ф.Достоевського «Униженные и оскорбленные». До речі, не єдина ремінісценція (*Хочу поведать вам, братіє перегукуються* із «Словом о полку Ігоревім»; *отверзті глаза і уста* нагадує рядок із («Пророка» О.С. Пушкіна). *Откуда есть пошла фодудья* (і заодно камо грядеши) – із «Повести временных лет» *Откуда есть, пошла земля Русская; камо грядеши* – із біблійної притчи. Таким чином, вивільняється історичний дискурс.

Написані матеріали на початку XXI ст. свідчать про те, що вони презентують експресивний стиль. За рахунок суржикалізації мови, порушення єдності, стилю, змішування стилів принаймні канцелярського та епістолярного (це більше нагадує приватний лист з усіма можливими та неможливими відхиленнями від норми). Натяки на уривки з художніх і публіцистичних зразків свідчать про автора поверхнево освіченого, того самого «міщанина у дворянстві», напівграмотного обивателя. Оскільки це все сприймається як пародіювання, то, безперечно, ефект досягається саме такий, на що і розраховував автор, який пише під вседонімом Ільї Ноздреватенкова. Для синтаксису характерна інверсія: *Пісанієм сім спрведливості алчу...сколь велика хула, возведенная в Малоросії на одно лишь імя русское, сколь ужасни гоненія на язык наш воцерковленный ... отрьюкся от слога праведного ...нет более слова животворящего. У цілому синтаксис експресивний: Да постигнет кара отвративших лица свої постилиє от імені русского ... Услыште же возглас мой: доколе поруганіє ето терпеть? Но чую, прідьот ещо время ісполанія раскольников, врагов всего русского, і всякого жидо-бендеровского пріспєшніка покараєт святая Фодудья – матушка в колеснице огненной!* Автор першого апокрифу – «істинно русский патриот» На одному із сайтів щодо «істинно русского чілавека» зазначається таке: «і.з.м.т – ізвініте за мнагамерную тавтологію, пріміняється прі іпользованії во всех отношеніях «масляного масла», наприклад – «істинно русский человек». Єжелі «русский чілавек», ілі «істинний чілавек», также ако «істинний русский» есть суть просто тафтологія, то

перечисленное – тафтологія ядронная і многомерная, потому требует особих ізвіненій».

Звичайно, це застереження спрямоване на те, щоб мобілізувати «рускоязычних» чи, як вони їх називають, «соотечественников». Ця словесна маска вживається для підсилення ролі русскоязычних і є намаганням «розшарувати українство» [9, 65].

Такі настанови шовіністичного стибу, хоча й мають форму нібито гри, можуть сприйматися за чисту монету, у той час як «українська мова атакується п'ятою колоною та українофобами, послідовно витискується із щоденного вжитку, зневажається вищими державними чиновниками» [10,1].

Мовне протистояння в Україні стає серйозною ідеологічною проблемою. Тому «Фофудья», безумовно, – один із найяскравіших блог-вірусів 2006 року, який можна вважати зразковою реакцією української інтернет-громади на чорносотенну риторичку, «жахіття українізації» (Арсеній Новокаїнов. Апокриви про Фофудью. – С.8).

Мовна проблема в Україні, яка роздмухується навмисно і спеціально, провокує і підтримує міф про міжетнічну напругу, що є вигідним для пропаганди так званого порушення прав на мовну та культурну самоідентифікацію громадян.

Відтак явище потребувало альтернативи, яка б винищувала ворога на його ж території. Цю місію і почала виконувати так звана «Свята Фофудья», рефреном всіх текстів якої є слово «Доколе?» Саме через сайт про «Святу Фофудью» могли спілкуватися всі «мовностурбовані» громадяни: і ті, хто нібито відчуває тиск у зв'язку з «язичием», і ті, хто готовий був заперечити цю ситуацію і спросувати її. Відкрита арена риторів з двох боків сприймається як реальна піар-компанія, і чітко зрозуміло, що з кожного боку є свої прихильники. Принаймні сайт привернув увагу, і ця тема має продовження.

Деякі рядки звучать як очевидний (знову ж таки не для всіх) фарс: «Вибіраю модель парадної Фофудьї в комплекте с кокошніком. Вот нашол очень приятный экземпляр. Но есть сомнения в ейо канонічності. Друзья НАШІ, помогите, пожалуйста, розобраться. Мне ета модель нравіться, только есть сомнения: а вдруг тут есть елементи малоросійської вишиваночки ілі даже шароваров с оселедцем. Помогіте!». Таким чином, фофудья започаткувала полемічний напрямок та комунікативну практику, які, хоч і віртуально, але ведуть діалог з широкою аудиторією.

Один із шедеврів «фофудьїстів» – роман (інколи жанр визначається як повість) «Город Львов» невідомого автора.

Нижче наводимо лише один уривок.

Часть первая. Прибытие.

«В купе их было семеро. Семеро Россиян. Из России поезд подъезжал ко Львову. Позади остались многие километры пути. Всё осталось в памяти. И российская граница... Пограничники жали им руки, обнимали. «Рисковые вы, шепутные!» говорили они. И вздыхали: не знаете, на что идёте. Украинский «нэзалэжний кордон...» Злобные враждебные взгляды. Обыск. Конфискуют пистолеты и портреты Путина. Но прикладами не бьют – боятся: русские – то пограничники рядом, чуть-что – вступятся.

И поезд въезжает в «Украину». По бокам – заброшенные без российского сырья заводы. Всюду – «желто-блакытны» флаги, памятники Бандере и Тарасу Шевченко. В Днепропетровске они увидели серые колонны русскоязычного населения. Их загоняли в закрытые «телячьи» вагоны и отправляли на принудительные курсы украинского. Увидев российский вагон, один из несчастных вырвался от охранников и побежал. «Братцы!» – кричал он, хватаясь за открытое окно купэ. – Наши! Братушки! Не бросайте меня!» Но было поздно. Подбежали

охранники. Один ударил беглеца по голове толстым томом Лэси Украинки. «Завтра шоб вывчив Писню Тракторысткы! На пам'ятъ!» – зло крикнул он. Беднягу затолкали в кабінку с надписью «Просвіта». Россияне обомлели, пораженные жесткостью. Только сейчас они поняли весь ужас и страдания тех, кто отрезан от России».

Поданий уривок дає уявлення про твір у цілому.

Для заангажованого читача події, описані в романі, сприймаються як реальні. Про це, між іншим, пише А.Новоканов у післямові до вищепроаналізованої статті (УМ. – 5 січня 2007р.): «Дійшло до того, що одна недалека українська журналістка у статті для російської газети «Известия» про мовну ситуацію в Україні використала гротескні підходи вигаданого «Города Львова», описуючи дійсність в Івано-Франківську, там, мовляв, вагітних російськомовних жінок б'ють по животах, їхніх чоловіків-вчителів звільняють від роботи, а в кав'ярнях обливають окропом. Теж смішно!».

Гірка іронія, епатаж, гротеск – це основні мовнолітературні ознаки роману «Город Львов», які, до речі, збігаються з творами постмодернізму. По суті, характерні риси постмодернізму: «фрагментарність, іронічність, принцип вільного поєднання жанрів та стилів, відсутність самозаглибленості, карнавалізація, принцип творчої співгри читача/глядача [11, с.802] – цілком притаманні стьобу, що і дає право розглядати стьоб у колі постмодерністських дискурсів.

Стьоб як феномен повинен мати «свого» реципієнта. Оскільки продукція такого ґатунку викликає інтерес, про що свідчить «тиражування» подібних творів, можна припустити, що читацька аудиторія існує і в якійсь мірі, є об'єднаною і цілісною.

Гумор і політична сатира, що циркулюють у віртуальній реальності, з одного боку, свідчать про здоровий глузд громадян-споживачів подібного роду продукції, а з іншого боку та форма, в якій вони (гумор і сатира) втілюються, свідчить про неприпустиму розкутість, шаржування, епатажність, які стали породженням сучасного соціально-політичного дискурсу.

Висновки

1 Проблеми, які вирішують у стьобових текстах, є суспільно значущими (мовне питання, українофобія).

2 Мовностилістичний аналіз стьобу дозволяє говорити про широкий спектр використання в текстах подібного спрямування таких категорій, як гротеск, сатира, іронія, гіпербола.

3 Породження тексту, з одного боку, і його читання, і розуміння, з другого, – лежать у різних площинах. Тому інтерпретація через ускладненість природи самого «жанру» може стати окремою проблемою.

4 Можна бачити перспективу дослідження стьобу у колі складних категорій: дискурс, герменевтика, постмодернізм.

STJOB AS A COMMUNICATIVE ACTIVITY OF A MODERN SOCIETY, SHORT OF IDEOLOGY

A. Yevgrafova

In this article "stjob" is considered as a phenomenon, emerged by a social context, which requires linguostylistical interpretation and socially discourse evaluation.

Key words: stjob, context, interpretation, discourse.

СТЁБ КАК ЯЗЫКОВАЯ ПРАКТИКА СОВРЕМЕННОГО ДЕИДЕОЛОГИЗИРОВАННОГО ОБЩЕСТВА

A. Евграфова

В статье рассматривается стёб как порожденное социальным контекстом явление, требующее лингвистической интерпретации и социодискурсивной оценки.

Ключевые слова: стёб, контекст, интерпретация, дискурс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новий словник української мови в 3 т. / уклад. В Яременко, О.Сліпущко. – 2-ге вид., випр. – К.: Видавництво «Аконіт», 2001. – 2001.– Т.ІІІ. – 862с.
2. Пахльовська О. Система табу як ідеологічна кодифікація псевдоісторії України / Оксана Пахльовська // Ave, Evgora! – Київ: «Університетське видавництво Пульсари», 2008. – С.83-101.
3. Безп'ятчук Ж. Ave, Evgora! Ave, Україна...! / Жанна Безп'ятчук // День. – 25 грудня 2008. – №236.– С.7.
4. Савченко Л.Р. Стёб как дискурсивный феномен массовой коммуникации / Л.Р.Савченко // Вісник Харківського університету. Серія Філологія. Філологічні дослідження дискурсу. – 2001. – Вип.33. – С.73 – 79.
5. Євграфова А.О. Роль зниженої лексики в мові засобів масової інформації / А.О. Євграфова // Культура народів Причорномор'я: научний журнал. – 2007. – №1. – С.87-89.
6. Андрійчук О. Під омофором святої Фодудь / Олесь Андрійчук // Дзеркало тижня. – 2006. – №31 (610). – 19 серпня. – С.20.
7. Шевченко Л.І. Лінгвістичні інтерпретації. Постлаканівська перспектива / Л.І. Шевченко // Мовознавство. – 2006. – №5. – С.66-72.
8. Словник іншомовних слів /Л.О. Пустовіт, О.І. Скопненко, Г.М. Сюта, Т.В. Цимбалюк. – К.: Вид-во «Довіра». УНВЦ «Рідна мова». – 2000. – 1017с. [Бібліотека державного службовця].
9. Стреляний. Гнати мітлюю! / Стреляний // Урок української. – №9-10. – С.65.
10. Карпенко В. Мовне протистояння / В.Карпенко // Українська Газета. – 2003. – №19 (255). – 22-28 травня. – С.1 – 2.
11. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. /за ред. Марії Зубрицької. – 2-ге вид., доповн. – Львів: Центр гуманітарних досліджень Львівського нац. ун-ту. – 2002. – 831с.

Надійшла до редакції 14 жовтня 2009 р.